
vormde. Die weg leidde naar het *Forum* van Ter Braak c.s. Maar vitalisme kon ook een andere wending nemen, die van de *Gemeenschap* van Van Duinkerken en Jan Engelman, waarin de christen uiteindelijk kiest voor Hem die zichzelf het Leven noemt (Jo.1,4), in het geloof dat alles en iedereen dat Leven als perspectief heeft. Maar het Leven wordt alleen gediend wanneer het anderen dient. Dan pas wordt het vol, gemeenschap.

Er bestond ook een vitalisme van instinct en ras. Van Heugten begroette in 1929 Albert Helman – ‘met den golfslag van verre zeeën en de melodie van oerwouden in uw proza’ – . Die Helman was de eerste van de katholieke Jongeren die wankelde.²⁰ Na *Zuid-Zuid-West* en *De stille Plantage*, twee prachtige, ontroerende romans, te hebben geschreven, koos hij de weg van de communisten, misschien voor een katholieke vitalist de minst onchristelijke weg.

Maar een aantal katholieke Jongeren koos voor het fascisme, dat van de twintiger jaren wel te verstaan, aanvankelijk dus nog niet zo heidens, met zijn corporatieve staat, zijn verdrag van Lateranen met de Paus, en het Duitse concordaat. In Nederland was voor de vitale katholieken deze keuze, als alternatief voor de communisten of voor Colijn en zijn liberalen, toch niet zo gek. Er waren belangrijke dichters onder hen: Gerard Wijdeveld, Henri Bruning, Albert Kuyle. Bruning was al in 1936 ten offer gevallen aan Nietzsche en Schopenhauer, verfoeiend alwat ‘doorsnee’ is; daarvan getuigen zijn essaybundels *Subjectieve normen* (1936) en *Verworpen christendom* (1938). Hoewel hun werk in *Boekenschouw* vaak heel positief of ten minste mild beoordeeld werd, weken zij toch uit naar een vitalisme dat de heerschappij van de harde krachten aanbidt. Zij gingen gezag verwarren met absoluut leiderschap, vaderlandsliefde met rassenhaat, democratie met wanorde, zwakheid met barmhartigheid, aanbidding met achting. De schrijvers waren niet de enige onder de Jongeren die vóór en tijdens de oorlog de verkeerde wissel namen. Wij kennen ook beeldhouwers, musici en schilders van dien aard, maar die beschikten niet over een wijze wisselwachter die hun werk ‘schouwde’.

Solist en vernieuwer

Soms treedt in een concert een dirigent op als *Stehgeiger* of zelfs als solist. Directie en spel lopen in de beste passages gelijk maar het komt voor dat de dirigent hetzij even de macht over het ensemble kwijt is of als solist domineert. Dat zien wij ook gebeuren bij de criticus-hoofdredacteur Van Heugten. Buitenbeentjes als *Boekenschouw*-medewerker F.A. Brunklaus (pseudoniem van Frans van Oldenburg Ermke) speelden soms buiten het bereik van de chef, anderen als Boerebach toeterden jarenlang eenzaam op hun bombardon, en weer anderen pasten zich wonderlijk aan. Van over-

²⁰ J. Van Heugten, ‘Sans peur et ... sans reproche’, *Boekenschouw* 23 (1929) pp. 149.